

BESLUT

2020-02-17

Dnr: 19/00825,
853, 1577 och
1600

SAKEN

Leaving Neverland: Avsnitt 1, SVT1, 2019-03-12 och *Leaving Neverland: Avsnitt 2*, SVT2, 2019-03-14, dokumentär om en artist och *Morgonstudion*, SVT1, 2019-03-05 och 2019-03-11, inslag om en dokumentär; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmen och inslagen frias. De strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

SÄNDNINGARNA

Leaving Neverland den 12 respektive 14 mars 2019

Dokumentären sändes i två avsnitt om cirka två timmar vardera och handlade om två män (A och B) som anklagade en artist för att ha utsatt dem för sexuella övergrepp under deras barndom. Dokumentären innehöll bland annat arkivbilder samt intervjuer med A och B och deras anhöriga. I början av respektive avsnitt visades följande text.

[Artists] karriär har omgärdats av anklagelser och rykten om övergrepp på barn. 2005 prövades ett fall i domstol och [artist] friades. [A] och [B] lärde känna [artist] när de var barn. De har tidigare vittnat om att han aldrig utsatte dem för sexuella övergrepp. I vuxen ålder har de ändrat sina berättelser. Filmen skildrar deras perspektiv. [Artists] familj och [dödsbo] som förvaltar hans kvarlåtenskap tar skarpt avstånd från männens vittnesmål. [Artist] själv förnekade konsekvent den här typen av anklagelser.

Morgonstudion den 5 mars 2019

Inslaget handlade om att den ovan nämnda dokumentären skulle sändas i Sveriges Television AB (SVT). Inledningsvis sa en programledare att dokumentären var kontroversiell eftersom den aktuella artisten tidigare friats från anklagelser om övergrepp. Hon sa även att artistens dödsbo stämt tv-bolaget som sänt dokumentären i USA.

Därefter följde ett studiosamtal om dokumentären mellan *Morgonstudions* två programledare och en kulturjournalist. Journalisten sa bland annat att A och B tidigare varit med och friat artisten genom att vittna för honom och att det kom fram oväntat mycket detaljer i dokumentären. I inslaget medverkade även en reporter som befann sig i USA. Reportern sa sammanfattningsvis att reaktionerna på dokumentären varit väldigt starka i USA.

Avslutningsvis i inslaget sa en av programledarna att SVT kommer att sända *Leaving Neverland* och att det gick att läsa hur programbolaget resonerade på SVT:s webbsida.

Morgonstudion den 11 mars 2019

I inslaget diskuterades dokumentärfilmen av en programledare och en musikjournalist. Inledningsvis sa programledaren att dokumentären dagen innan publicerats på SVT Play. Enligt musikjournalisten fanns det två läger, de som var lojala artisten och hans musik och de som kände ett obehag. Musikjournalisten sa vidare att dokumentären, i jämförelse med en annan dokumentär om en artist som anklagats för bland annat sexuella övergrepp, inte backades upp lika mycket av vittnesmål från till exempel psykologer och forskare.

ANMÄLNINGARNA

Leaving Neverland den 12 respektive 14 mars 2019

Anmälarna anser sammanfattningsvis att *Leaving Neverland* var ensidig och vilseledande. De förtexter programbolaget hade lagt in i avsnittens inledning vägde enligt anmälarna inte upp för detta. Enligt anmälarna tog SVT ställning mot artisten genom att köpa in programmen. Anmälarna har även anfört att det förekom en rad saklighetsbrister i A:s och B:s berättelser, bland annat gällande sexuella övergrepp som skulle ha skett på den aktuella artistens ägor.

Anmälarna anför vidare att A och B:s vittnesmål var drivna av ekonomiska motiv och att artistens dödsbo borde ha fått bemöta de anklagelser som framfördes.

Ett antal anmälare anför att *Leaving Neverland* normaliserade pedofili och innehöll beskrivningar av barnpornografi som kunde inspirera till brottslighet.

Ett antal anmälare anför att dokumentären utgjorde förtal.

Morgonstudion den 5 mars 2019

Anmälaren anför sammanfattningsvis att den i inslaget medverkande journalisten tydligt tog ställning för A och B. Anmälaren anser även att journalistens uttalanden innehöll saklighetsfel gällande bland annat A:s och B:s respektive bakgrund och deras medverkan i en rättegång mot artisten.

Morgonstudion den 11 mars 2019

Anmälaren anser sammanfattningsvis att programledaren och musikjournalisten inte förmedlade någon kritisk kommentar till *Leaving Neverlands* innehåll och att de därmed tog ställning för A och B. Anmälaren anför även att inslaget var osakligt.

Övrigt

Flera anmälare har anmält de två avsnitten av *Leaving Neverland* på SVT Play.

En anmälare har kritiserat en publicering om *Leaving Neverland* som SVT gjort i sociala medier.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anför i huvudsak följande.

Leaving Neverland den 12 respektive 14 mars 2019

Dokumentären *Leaving Neverland* visades för första gången på en filmfestival i USA i januari 2019 och skapade en livlig debatt om trovärdigheten hos de två medverkande (A och B) och om huruvida det var rätt att sända en film där en avliden artist pekades ut. Uppgifter om den aktuella artistens relationer till minderåriga pojkar har florerat sedan åtminstone början av 1990-talet.

Att det handlar om mycket allvarliga anklagelser mot en numera avliden person var självklart något som gjorde att SVT före beslut om inköp och sändning granskade sakinnehållet och utformningen. Dokumentärredaktionen hade kontakt med dokumentärfilmaren innan beslut om sändning och konstaterade att han var en seriös och professionell filmmakare. Bakom den tydligt personliga och subjektiva skildringen fanns ett gediget researcharbete i form av bland annat bakgrundsintervjuer och studier av handlingar i de rättsfall och stämningar som gjordes mot artisten.

SVT arbetade också aktivt för att sätta in dokumentären och den tillhörande diskussionen i ett sammanhang. Förutom flera nyhetsinslag publicerades debattartiklar som tog upp dokumentären ur olika vinklar på SVT opinions webbsida, både röster som var kritiska till filmen och människor med egna erfarenheter av övergrepp som fann berättelsen trovärdig.

SVT har förståelse för att sändningen av *Leaving Neverland* väckte mycket starka känslor. Veldig många har en närmast personlig relation till den aktuella artisten och det handlar om mycket allvarliga påståenden från A och B. Detta kan dock inte hindra sändning av en relevant dokumentär. Anklagelser mot artisten om sexuella övergrepp mot minderåriga har förekommit tidigare och ett fall har avgjorts i domstol. Att nya och väl underbyggda anklagelser nu kommit fram har

ett stort allmänintresse. Artisten var kanske världens mest inflytelserika med en unik ställning i musikvärlden.

Avseende opartiskheten framgick det tydligt av *Leaving Neverlands* inramning att det var de medverkandes personliga berättelser och att artistens efterlevande och dödsbo avvisade anklagelserna. Det framgick även att A och B tidigare vittnat om att de inte utsatts för övergrepp. Det framgick även tydligt av presentationen och av filmens innehåll att anklagelserna bygger på A:s och B:s berättelser om sina upplevelser. Berättelserna understöddes av intervjuerna med deras föräldrar och syskon. A:s och B:s berättelser bör också ses i den samtida kontexten kring hur det går till när offer för sexuella övergrepp vågar berätta.

En fyra timmar lång dokumentär är ett urval av intervjuer och annat källmaterial. Det var tydligt att fokus låg på A:s och B:s berättelser och hur de och deras familjer påverkades av att de blev vänner med en världsartist. I dokumentären framkom tydligt att artisten varit inblandad i rättsprocesser som berörde anklagelser om sexuella övergrepp. Att han aldrig fälldes framgick tydligt.

SVT kan inte finna stöd för att dokumentärens upplägg och innehåll skulle bidra till en normalisering av pedofili. Ämnet och det delvis explicita innehållet i berättelserna gjorde att SVT valde att sända dokumentären på kvällstid och hade barnskydd på SVT Play.

Morgonstudion den 5 respektive 11 mars 2019

En kritisk infallsvinkel från programledare innebär inte i sig att inslag brister i fråga om opartiskhet. Att det handlade om anklagelser från A och B framgick i de båda inslagen. De uppgifter som lämnades av tillfälliga medverkande i inslagen var inte sådana att inslagen brast i fråga om saklighet.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på en företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att dokumentären *Leaving Neverland* var ensidig men att avsnitten inleddes med en redogörelse där det framgick att det var A:s och B:s perspektiv som skildrades samt att artisten förnekade de anklagelser som riktades mot honom. Nämnden anser därför att sändningen av den tydligt presenterade dokumentären inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Nämnden har vidare granskat inslagen i *Morgonstudion* den 5 respektive 11 mars 2019 mot bakgrund av anmälningarna. Nämnden kan inte finna att programledarnas eller de intervjuades uttalanden medför att inslagen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Vad anmälarna i övrigt anfört medför inte att sändningarna strider mot de bestämmelser som gäller för SVT:s sändningsverksamhet.

Vad granskningsnämndens prövning inte omfattar

Nämndens uppgift är att i efterhand pröva om innehållet i sända program överensstämmer med radio- och tv-lagen och de sändningsvillkor som gäller för programverksamheten. De bestämmelser som aktualiseras i detta fall gäller endast för sändningar i marknätet. Bestämmelserna gäller inte för publiceringar på SVT Play eller i sociala medier. Vidare ingår det inte i nämndens uppgifter att pröva frågor om förtal. Anmälarnas kritik i dessa delar lämnas därför utan åtgärd.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt och Kristina Åberg efter föredragning av Gustav Aspengren.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Gustav Aspengren

Originalhandling med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.